

KAREL HYNEK MÁCHA IN FRANCE PREŠEREN

Z izrazi hvaležnosti dr. Otonu Berkopcu ob 75-letnici njegove delavnega življenja, ki je bilo posvečeno kulturnim stikom med Čehi in Slovenci

V soočanju obeh pesnikov se želimo ustaviti ob tistem podatku iz življenjepisa Máche in Prešerna, ki je izpričan in dokumentiran v biografiji obeh: ob njunem srečanju v Ljubljani 29. avgusta 1834. Podatek bi nedvomno šel v pozabo, če bi ga K. H. Mácha ne za beležil telegrafsko, neposredno in odkritosrčno v svojem dnevniku, ki ga machoslovna literatura imenuje kar Dnevnik s poti v Italijo. Tudi prešernoslovje¹ obravnava ob povzavah češke in slovenske romantike Mácho in Prešerna v življenjepisnih ovkirih. Máchovo pešpot v Italijo osvetli v uvodu svoje publikacije v zvezi s prikazom kulturnih stikov med Čehi in Slovenci tudi Dušan Moravec,² kajti zdelo se mu je primerno nanizati vsaj nekaj Máchovih vtisov, predvsem tiste, ki zadevajo na kramljanje o literaturi, seveda poleg beležk o veseljačenju v družbi s Prešernom in njegovimi znanci.

Problem Mácha – Prešeren ni odpiral vprašanj v smislu vplivanja ali zgledovanja, kakor je v navadi v primerjalnih raziskavah te vrste. Máchovi življenjepisci naletijo na to vprašanje takrat, kadar obravnavajo njegove dnevniške zapiske. Brž ko želijo izpolniti življenjsko ozadje K. H. Máche, ga morajo pojasniti tako, da obrazložijo imena osebnosti iz Máchovega dnevnika.³ Máchovo ime se v zvezi s Prešernom pojavi tudi v korespondenci med našim pesnikom in F. L. Čelakovskim, kjer je v nemško pisanem Prešernovem pismu, datiranem 21. avgusta 1836, omenjeno Máchovo ime trikrat. Prešeren na srečanje pred dvema letoma ni pozabil in zato tudi Máchi pošilja izvod svoje pesnitve »Krst pri Savici«.

Da literarnozgodovinske raziskave niso šle v smeri odkrivanja odvisnosti med Prešernovo in Máchovo poezijo, bo seveda več vzrokov: prvi bo v dejstvu, da se je Máchova življenjska pot sklenila veliko prej, umrl je 5. novembra 1836 in potemtakem ni utegnil svojih impresij o Ljubljani literarno upodobiti. Drugi razlog bi bil morda v naravnosti dosedanje literarne vede, ki je primerjalne študije opirala na izpričana zgodovinska dejstva, v katerih bi bilo delo obeh pesnikov kakorkoli postavljeno v medsebojno zvezo. Literarna zgodovina pri Máchi in Prešernu kaj takega ne ugotavlja, kajti logika njunega pesniškega ustvarjanja podobnosti te vrste ni omogočala. Primerjave med obema pesnikoma bi bile mogoče v izhodiščih literarne tipologije, pri čemer bi bilo upoštevati različne determinante, ki temeljijo v strukturi njunega pesniškega dela.

Češki literarni zgodovinar Viktor Kudělka je pri obeh pesniških osebnostih opažal podobnosti⁴ v njuni usodi in predvsem podobnosti v usodi njunega pesniškega dela. Napišemo lahko tretji razlog, zakaj do stičišč z Máchovo poezijo ni prišlo vsaj še za časa Prešernovega življenja. Máchova izrazito subjektivistična lirika se ni prilegala času prve po-

¹ France Kidrič, PREŠEREN 1800–1838, Ljubljana 1938, str. 272.

² Dušan Moravec, *Vezi med češko in slovensko dramo*, Ljubljana 1963, str. 18.

³ Jan Thon, *Karla Hynka Máchy cesta do Itálie*, V Praze 1910; Karel Hynek Mácha – Literární zápisky, deníky, dopisy, Praha 1972.

⁴ Viktor Kudělka, *Živý odkaz mrtvého básníka – uvodná štúdijska k českému prevodu Prešernove poezije*; France Prešeren, *Můj sen šel po hladině*, Praha 1978, str. 26.

lovice 19. stoletja, ko je v češki književnosti prevladovala narodnostna ideja, ki naj bi po-
glabljala prerodni proces. Umetniško najbolj dozorela pesnitev »Maj«, ki je izšla proti
koncu aprila 1836 in v kvalitete katere je bil Mácha sam prepričan, je izzvenela v nera-
zumevanje in nesoglašanje z byronističnim junakom ne le pri starejši generaciji, temveč
tudi pri mlajših, Máchovih vrstnikih, npr. v kritiki J. K. Tyla (1808–1856). V Tylovi oceni
sicer nahajamo trditve o Máchovi pesniški nadarjenosti, hkrati pa se pesniku očita, da
»zvoki njegove harfe zvenijo v našem času ne češko ... pri nas je treba bolj kot kjerkoli
drugje, da bi nastajajoča poezija dobila narodni značaj.«⁵ Kar zadeva Tyla, znanega češ-
kega pisatelja in dramatika, mu Máchovi življenjepisci pripisujejo določeno mero ljubo-
sumnosti in tekmovalnosti v odnosu do dve leti mlajšega Máche. Pesnitvi »Maj« okoli-
ščine niso bile naklonjene, kar bo po svoje vplivalo na odmevnost Máchove poezije dru-
god, zunaj čeških dežel, torej tudi v naši Ljubljani.

Skupnosti oziroma razločke med Mácho in Prešernom bi bilo videti, če bi njuno delo opa-
zovali znotraj narodnih literatur. Vstop obeh pesnikov v položaj domače književnosti bi
mogli imenovati z izrazom iz machoslovne literature⁶, tj. z označitvijo »rojstvo pesnika«,
pri čemer je dodati, da ima genialnost K. H. Máche in F. Prešerna glede na kontekst do-
mače literarne situacije različne razsežnosti in seveda drugačne poudarke.

Mácha je v skladu s svojim deziluzionističnim pogledom na svet in v navzkrižju z raz-
vojem češke narodne skupnosti v prvi polovici 19. stoletja ustvarjal sistem pesniških
predstav in simbolov, ki se s svojo večpomenskostjo prevešajo v naš čas ter velja v češki
literaturi za utemeljitelja moderne poezije.⁷ Máchoslovna literatura izpričuje, da je češki
pesnik sprejemal motive domače literarne sredine in fabulativne modele evropske ro-
mantike, vendar jih je denotiral izrazito individualno in cepil z vprašanji svojega notra-
njega sveta. Máchov razbojnik iz pesnitve »Maj« – *grozni kralj gozdov*⁸ – je transponiran
in filozofa in izenačen s pesnikom, ki išče smisla v ničevem svetu »mask«, kjer se ideali
sprevrtačajo v svoje nasprotje in »kjer je nesmrtnost le majski sen«. Romantična antiteza
med sanjami in stvarnostjo izzveni v grozo bivanja. Rešitve ne najde Mácha v življenj-
skem potrjevanju, temveč zunaj človeka, v lepoti narave in zemlje. Narava »se giblje
živa« in je samostojen lirski subjekt; pesnik jo je prestregel z metaforami in zvočno orkest-
racijo, kar máchoslovci štejejo poleg miselnega bogastva k tistemu potencialu, ki je pre-
rodil in še tvorno razgibava češko poezijo. V »Maju« je realiziral Mácha tudi nove pro-
zodijske možnosti češkega jezika, utemeljil je novočeški jamski verz.

Drugače gre opredeljevati pesniško dejanje F. Prešerna v kontekstu slovenske književ-
nosti. Medtem ko je Mácha idejno in izrazno preraščal romantične modele, je slovenski
pesnik v različnih vzpodbudah evropske romantike artistično presajal v pesniško neraz-
vit slovenski jezik italijanske, španske in orientalske oblike ter jih napolnil z najbolj oseb-
no bolečino, s problemi svojega naroda in domovine.

V generacijskem pogledu bi bil Prešernu bliže F. L. Čelakovský. Prešerna in Mácho bi
lahko postavili v podobno antinomijo, kot jo ugotavlja Jan Mukařovský⁹ med Mácho in
K. J. Erbenom (1811–1870): gre za nasprotje dveh tipov lirike – Máchove »mladeniške«
in Prešernove »moško zrele« poezije. Tu in verjetno ne samo tu pa bodo razločki, ki po-
segajo v jedro njunega življenjskega nazora o svetu in človeku. Prešeren namreč premosti
boleči razkol med idealom in resničnostjo ter pristaja na uporno vztrajanje,¹⁰ pa četudi

⁵ Karel Jansky, KAREL HYNEK MÁCHA, *Život uchvatitele krásy*, Praha 1953, str. 267.

⁶ Torso a tajemství Máchova díla, Praha 1938.

⁷ Josef Hrabák, *Národní obrození, Průvodce po dějinách české literatury*, Praha 1976, str. 145–222.

⁸ Karel Hynek Mácha, *Čeští spisovatelé 19. a počátku 20. století*, Praha 1973.

⁹ Citat iz prevoda Dušana Ludvika – MÁCHA, Ljubljana 1970.

¹⁰ Jan Mukařovský, *Cestami poetiky a estetiky*, Praha 1971, str. 205.

¹¹ Boris Paternu, *France Prešeren in njegovo pesniško delo*, I. del 1976, II. del 1977.

brez »goljufivega upa«. V najbolj osebni izrazni plasti svoje izpovedi sta Prešeren in Mácha krenila v enako smer: če pri Prešernu šteje Boris Paternu oksimoron za njegov najbolj osebni izrazni način (*sovražna sreča, temna zarja, goljufivi up*), velja to v enaki meri za češkega pesnika, ki v pesnitvi »Maj« kar niza sklope nasprotujočih si pojmov (*večerni maj, strgane strune vzdik, labodov mrtvih spev, ljubice mrtve čuti*) in ti so pravzaprav idejni nosilci pesnitve.

Če bi primerjali Mácho in Prešerna v luči zanimanja za ljudsko slovstvo, bi opazili tole podobnost: posnemanje folklorne je na obrobju njunega pesniškega snovanja. F. Prešeren, kot središčna ustvarjalna osebnost v okviru slovenske romantike, je bil temu pojavu vendar veliko bolj odprt kot češki pesnik, kar je verjetno povezano z delitvijo literarnih vlog znotraj češke situacije. Za prvega začetnika v posnemanju ljudskih pesmi velja v češki književnosti Václav Hanka (1834–1891), medtem ko F. L. Čelakovský posveti svoje pesnenje prevajanju slovanskih ljudskih pesmi in posnemanju domače ljudske lirike. Pesnik Čelakovský je glavni predstavnik t. i. »poezije odmevov« (češ. izraz: »ohlasová poezie«, »ohlas« – »odmev« ljudske pesmi) in si je ustvaril pravo šolo v 30-ih letih prejšnjega stoletja. Med mnogimi mladimi posnemovalci folklorne najdemo v revialnem tisku tudi Mácho. Njegovi posnetki češke ljudske lirike so izrazito machovsko obarvani. Če bi iskali ustreznih tip malih drobnih lirskih biserov v slovenski literaturi, bi jih našli v poeziji Simona Jenka, npr. v njegovih Obrazih. Ni naključje v razvoju češkega pesništva, da se je naslednja pesniška generacija, rojena v istih letih kot naš Simon Jenko, zbrala pod okriljem Máchove umetnosti v reviji »Maj« – omenimo vsaj dve osebnosti iz tega kroga: Jana Neruda (1834–1891) in Vitězslava Hála (1835–1879). Češkim sodobnikom Simona Jenka je bil Mácha blizu, ker je imel največ poguma v boju proti konvencijam in predstavam o značaju in funkciji t. i. narodne poezije. Máchovim naslednikom so vzor pesniki Mlade Nemčije, poezija H. Heineja in romantika G. G. Byrona, torej pesniška umetnost, s katero povezuje slovenska literarna zgodovina delo Simona Jenka.

V našem prispevku smo poleg kratkih in nekako mimogrede izrečenih karakteristik želeli osvetliti srečanje med Mácho in Prešernom, kakor so ga na osnovi Máchovih beležk in tudi že na podlagi Kidričeve monografije o Prešernu rekonstruirali češki avtorji, hkrati pa posredovati slovenskemu bralcu avtentične Máchove vtise. Oglejmo si najprej odlomke iz knjige Karla Janskega,¹¹ iz literarnozgodovinsko pisane biografije, v kateri so bolj ali manj prisotne tudi leposlovnne prvine. Poglavlje, iz katerega so prevedeni odlomki, je Janský naslovil Pot v Italijo.

Potovanje, kot smo omenili že prej, je bilo ena od Hynkovih strasti. Izpustil ni niti ene priložnosti, ob vsakih še tako kratkih počitnicah je šel kam v naravo in si ogledoval obzidja starih gradov, se vznemirjal ob divjini prizorov, opazoval podeželske ljudi in cigane, letanje ptic, igro oblakov, barvne odtenke, občutljivo oko pesnika je zmoglo ujeti in prestreči najnežnejše detajle, ki jih drugi niso opazili, kot je videti iz kratkih, včasih žal kar preveč kratkih beležk z njegovih poti. Pogosto so ti zapiski, zlasti v dnevniku s poti v Italijo, le v obliki gesla, skoraj telegrafski in današnjemu bralcu, še tako posvečenemu v te reči, največkrat težko razumljivi, z njimi si je hotel oživiti le spomin, vendar pa kakor že pelje ta svet, ni izključeno, da bi po nekaj letih tudi sam ne mogel več marsikaterega mesta pojasniti.

Potovanje je bilo torej takrat splošno priljubljeno, vsak kolikor napreden študent je štel za svojo dolžnost potovati po domovini, pa tudi pisanje dnevnikov je bilo čisto vsakdanje in aktualno ne le na Češkem, kot vidimo iz mnogih prispevkov v časopisju in iz takratne korespondence, temveč tudi na Nemškem; kljub temu pa je mogoče, da je tisto veliko hrepenenje po neutrudnem potovanju in enormni turistični dosežki pri Hynku bilo podedovano od njegovega očega Antonina, ki je kot mlinarski fant prepotoval gotovo lep kos sveta. Tudi Máchov brat Michal, zvest obrti svojega očeta, je vandral po Češkem kot mlinarski pomočnik, vendar pa še zdaleč ni imel tako razvitega čuta za dojetje naravnih lepot kot Hynek, ki mu je dajal nasvete in ga bodril v pismu, da bi bil opazoval okolico. (...)

¹¹ Glej n. d. v opombi 5.

O počitnicah leta 1834 se je odločil, da se odpravi na dolgo pot vse do severne Italije, ki je takrat spadala še pod Avstrijo, v Benetke in od tam preko Ljubljane in Štajerskega Gradca na Dunaj. Za družabnika si je izbral štiri leta mlajšega Antonina Strobacha (1814–1856), ki je bil z njim pešačil po Češkem že prej. Strobach je izhajal, kakor nekateri drugi Hynkovi prijatelji, iz mlinarske družine, precej premožne, študiral je filozofijo dve leti za Mácho in se prav tistega leta pripravljal na študij prava. Kasneje je bil to boter Máchovemu sinu Ludvičku, l. 1848 znan praški župan, predsednik v vladnem parlamentu in izvrsten pravnik. Že od leta 1829 se je učil laško in to znanje je čudovito pomagalo obema turistoma v severni Italiji.

Hynkova finančna sredstva so bila, seve, skromna in tudi Strobach je potoval ob kar neverjetno pičlem denarju. Na več kot šesttedensko potovanje, torej že po obsegu zelo drugačno od prejšnjih poti po Češkem, se oba nista kaj preveč pripravljala, o tem vsaj nimamo nikakršnih poročil, razen enega samega, da je pobudo za pot dal Mácha sam. Odprava je zahtevala velike telesne napore, v časih 50 do 60 kilometrov prehojene poti na dan, tako da je morala vzbuditi pozornost pri vseh njenih prijateljih.

Dne 2. avgusta si je dal narediti potni list na praškem magistratu, v katerem je zabeleženo, da je Ignac Mácha študent 2. letnika prava, 23-leten, velike postave, podolgovatega obraza, modrih oči, velikih ust, srednjega nosu, rjavih las, posebnih znamenj nima. Namen potovanja: *Ferienreise nach Mailand und Venedig*, potni list veljaven za dva meseca.

Na potepanjih po Češkem je nosil Mácha sivo obleko in popotno torbo, kakor samega seba popisuje v Marinki (v II. poglavju), medtem ko je na prvo daljno pot v tujino dal nase svojo »čudno obleko«, v kateri je, kot pravi Strobach, zgledal »militersko« in povsod zbujal nenavadno pozornost: svetlosiv plašč z rdečo podlogo in zlatimi gumbi, visoke jahalne čevlje z ostrogami in rdečo čepico. Nič čudnega torej, če so v Čeških Budějovicah »vsi proti njemu odpirali oči in usta«, kot je zapisal v pismu domov. Plašč je na poti nosil zvitega s torbo. (...)

29. avgusta sta že bila v Ljubljani in srečala Máchovega znanca Neumanna. Oglasila sta se na policiji – tam so bili sami Čehi, komisar Suchánek in kanclist Ratoliska. Nato sta obiskala pesnika dr. Franceta Prešerna (1800–1849), ki je bil takrat koncipient pri dr. Crobatu, našla sta si sobo pri Črnem orlu v predmestju Gradišče in se sešla s Prešernom in Braunerjem v kavarni. Popoldne so šli na rake. Proti večeru sta prišla še dr. Crobac in dr. Toman, bili so torej skupaj sami juristi. Jedli so ščuko, ocvrtega krapa, pili nekaj vrst dragega vina v zapečatenih steklenicah in Mácha je pojedel štiri velike rake. Prevajali so Kollárja, govorili o prof. Vodniku in Kopitarju, takrat dunajskemu cenzorju, ki ga je Prešeren v enem svojih nemških sonetov imenoval zlega sinu, ki pod zapahi drži v ječi lepotic, kranjsko literaturo. (citati iz Prešernovega soneta ...)

Peli so, pili na zdravje Slovanov, se burno razživel, poljubljali, dr. Toman je tolkel s pestjo po mizi, kričali, oči so se jim bliskale že ob misli na Nemce. Nazadnje se je pilo sladko, zelo opojno vino soave, ki je bilo vzrok neljubih posledic. Nekako so primotovili domov. Mácho je peljal Crobac. Prešeren in Toman sta ga začela lomiti in delati hrup v njuni sobi, potegnili sta postelje skupaj in se hotela obmetavati s stoli; Mácha ju je ozmerjal s svinjo. Vino je začelo neblago vplivati tudi na želodec spremljevalcev. Naslednji dan sta imela kaj delati pri pospravljanju sobe in čiščenju obleke, nista mogla dobiti zajtrka, kajti »oštir se je tresel vse do jutra« in prepovedal, da se jima kaj postreže. Približno opoldne sta odrinila iz Orla. Srečala sta se še s slovenskim pesnikom Miho Kastelcem (1798–1868): »Niso naju hoteli pustiti. Bunda, Čehinja. Da naju bodo pospremili tja do mejne črte, da bi ostala na kosilu, da sva razburila punce. Plašč. Morala sva obljubiti. Iskali sobo, luknja. Šla sva iz Ljubljane.« Na obrobju mesta sta legla, opazovala sončni zahod in modre gore. »Konec sveta« si je tam zapisal Hynek in vzdihnil ob misli na bogovsko prekrokano noč. Spametovala ga je šele dobra juha in mleko.

Potem sta se napotila proti Celju, Slov. Bistrici in Vildonu v Štajerski Gradec ...

Poskusimo prevesti še Máchov originalni zapis z dne 29. in 30. avgusta, zavedajoč se večpomensnosti pri umevanju njegovih telegrafskih beležk, popolnoma razumljivih le pesniku samemu. Pri prevodu posameznih gesel upoštevamo opombe¹² urednikov Máchovega zbranega dela.

¹² Máchovo besedilo je vzeto iz 3. zvezka njegovih zbranih spisov (l. 1972), ki so jih uredili Karel Janský, Karel Dvořák in František Skřeček. Glej tudi opombo št. 3.

29. Šla sva zarana. Krasna pokrajina. Najlepša na poti v okolici Ljubljane. Drugi Dunajčan. Prvo mleko. Ljubljanski grad. Neumanna sva srečala. Moravci so se oglašali. Gozdnič pred mestom. Šla sva na policijo. Sami Čehi. Knjige kupovala. Gospod profesor. Šla sva h g. dokt. Prešernu. Gospod doktor Krobath. Povabilo. Dobila sva knjige. Kupila sva. Iskala sobo. Nazaräer. Črni orel, Nro 5. Kaffeehaus pred Theatrom. Promenada. Na deski piše: »Zur Bequemlichkeit der Spazierenden wird ersucht das Begrüßen durch Abnehmen des Hutes zu beseitigen.« Gospod Prešeren in gospod Brauner prišla v kavarno po naju. Draga kava za 20 kr. Šli smo na rake. Potem pili vino in jedli kruh. Nato je prišel gospod doktor Krobath in gospod doktor Toman. Tako smo bili sami juristi. Jedla se je ščuka. Potem so prišli na vrsto velikanski raki dvakrat. 4 sem moral pojesti. Potem ocvrti krap. Prevajal se je Kollár. Nato je prišlo drago vino v zapečatenih steklenicah. Govorilo se je o profesorju Vodniku. Kako so sekali špeh. Plačali so vnaprej. Potem o Kopitarju. Prešernov sonet nanj. ABC-Krieg. Nato se je govorilo o Koroški. O Slaviji. Pustili smo Slovane živeti. Potem se je pelo. Gospod Toman je bil fidel. Poljub. Gospod Prešeren je skakal. Kje jih imate, Nemci. Potem še več: Že dolgo nismo pili ga itd. Gospod Toman je tolkel po mizi in ga večkrat srknil in kričali so z nama: Čas je že itd. S a v e. In oči so se bliskale. Poln glas. Povabilo za drugi dan na tajno mesto. Šli smo scat. Strobach je ležal na čelu. Peljali so naju domov. Mene gospod doktor Krobath. Motovilil sem. Kako smo prišli domov, ne vem. Gospod Prešeren in Toman sta potegnila skupaj postelje. Neznanski hrup. Pre[pir]. Hoteli so metati stole. Zmerjal s svinjo itd. Bolezen. Valjal se v tem. Ni vedel, da me je grozno [pokoz]lal. Tarnanje. Spominek. Note k sonetu. Zapeljevanja se je bala.

30. Red v sobi. Spravljanje v red. Pucanje. Čakala sva srajco. Šel po zajtrk. Drugič. Nič naj bi ne dobila. Schustergesellen. Gospa predsednica. Oštir se je tresel vse do jutra. Dobila sva zajtrk. Šel sem iskat gospoda oskrbnika von Lilienberg. Policaj. Gospod oskrbnik me je klical. Dobil sem formular. Odrinila sva iz Orla. Šla sva se poslovit. Kastelic. Niso naju hoteli pustiti. Bunda. Čehinja. Da naju popspremijo tja do mejne črte, da naj bi ostala na kosilu, da sva razburila punce. Plašč. Morala sva obljubiti. Iskali sobo. Luknja. Šla sva iz Ljubljane. Srečala sva Nemca. Čakajoč ga sva ležala. Sončni zahod. Modre gore. Prevoje. Konec sveta. Prenočišče. Dobra juha. Mleko.

Máchov tekst odpira razpravljanje v različne smeri, toda vsaka od teh bi bila gotovo interpretacija. Ustrezno in polno zaporedje dogodkov bi mogel upodobiti le Mácha sam. Poleg drugih ima njegov zapis literarnozgodovinsko vrednost: v Ljubljani se je zbrala literarno misleča družba, vneta za umetnost in slovanstvo. (Matije Čopa ni bilo med njimi; po trditvi Franceta Kidriča ga takrat ni bilo v Ljubljani.) Diskutirali so o književnosti, o takratnem Prešernovem ustvarjanju, kar je Mácho prav gotovo zanimalo, saj si je l. 1833 ob izidu Šafaříkove študije »*Pregled najnovejše literature ilirskih Slovanov po letu 1833*« za beležil v svoj Zapisnik¹³ naslednje: »Šafaříkova Literatura ... itd. (v Časopisu češkega muzeja 1833 –1) ni zgodovina literature, pač pa življenjepis več pesnikov, ki jim s tem postavlja spomenik; kajti ničesar ne izvemo o literaturi imenovanega naroda; kaj nam pomaga njih literarno življenje; človek pride in zaide, nihče ne ve od kod in kam; ni važno, da je tukaj bil, pač pa to, kaj je tu ustvaril.« P. J. Šafařík je namreč l. 1833 poročal o literarni tvornosti Hrvatov, Slovencev in Srbov. Kar se tiče slovenske književnosti, spregovori Šafařík o njej brez očitkov, hvali Prešerna in pesnike, združene okoli Kranjske Čbelice, opozarja na pravopisne boje in pomanjkljivosti v zvezi z razvojem posameznih področij leposlovja. Pravoslavne Srbe in katoliške Ilire (tj. katoliške Srbe) ocenjuje z bolj strogimi merili kot kajkavske Hrvate in Slovence, kajti slednji so delali v manj ugodnih razmerah. Vrednost tega pregleda vidijo poznavalci¹⁴ Šafaříkovega dela v celoviti označitvi posameznih literatur »ilirskih Slovanov« in v točnih življenjepisih predstavnikov; prav to zadnje je v Šafaříkovi študiji Mácho motilo.

Še preden se je K. H. Mácha osebno seznanil s Prešernom, je torej vedel o našem pesniku kar precej: poleg Šafaříkovega poročila je prav gotovo prebral ugodno oceno Prešernovih pesmi, ki jo je Čelakovský objavil l. 1832 prav tako v Časopisu češkega muzeja. V roman-tiku Máchi pa je Prešeren spoznal vsaj malo tiste nenavadnosti in izjemnosti, o kateri govorijo Máchovi sodobniki.

¹³ Karel Hynek Mácha – Literární zápisky, deniky, dopisy, Praha 1972, str. 83.

¹⁴ Karel Paul, Pavel Josef Šafařík, Život a dílo, Praha 1961